

Μιχάλης Καθαράκης
Διαχειριστής και ιδρυτικό στέλεχος
του Μεσογειακού Κέντρου Ικανοτήτων
Αγροδιατροφής – MACC

Μιχάλης Καθαράκης

Η εκπαίδευση των αγροτών στην Ελλάδα & την Ευρώπη Προτάσεις για άμεσες παρεμβάσεις

Ευχαριστώ θερμά για την τιμή να βρίσκομαι σήμερα εδώ και για την παρουσία όλων σας. Θα ήθελα επίσης να συγχαρώ τη διοργάνωση, όχι μόνο για την ποιότητα της σημερινής ημερίδας, αλλά και για το γεγονός ότι υπάρχει συνέχεια. Στην Ελλάδα έχουμε συχνά την τάση να ξεκινάμε πρωτοβουλίες που δεν ολοκληρώνονται. Εδώ, όμως, βλέπουμε μια προσπάθεια που εξελίσσεται, εμπλουτίζεται και παράγει ουσιαστικό περιεχόμενο. Η δική μου παρουσία βασίζεται σε μια εκτενή έρευνα που πραγματοποιήσαμε για τη διαΝΕΟσις και η οποία έχει ήδη δημοσιευθεί. Παράλληλα, ολοκληρώθηκε και μια δεύτερη μελέτη για την αγροδιατροφή και την εκπαίδευση των αγροτών, ένα πεδίο που συνδέεται άμεσα με την καινοτομία, την παραγωγή, αλλά και τον τουρισμό, είτε το θέλουμε είτε όχι.

Θα ήθελα να ξεκινήσω με μια παρατήρηση που θεωρώ κρίσιμη. Ο αγρότης του σήμερα δεν είναι ο αγρότης που έχουμε στο μυαλό μας από παλαιότερες δεκαετίες. Είναι ένας διαχειριστής πολλών και διαφορετικών παραμέτρων, ένας άνθρωπος που καλείται να συνδυάσει γνώση, τεχνολογία, περιβαλλοντική ευθύνη και επιχειρηματικότητα. Στο πλαίσιο αυτό, εμφανίζονται νέες έννοιες, όπως το βιοεξανθράκωμα, άγνωστες ίσως σε πολλούς, αλλά απολύτως καθοριστικές για το μέλλον της γεωργίας. Ταυτόχρονα, όμως, η πραγματικότητα είναι σκληρή: μόλις το 0,7% των Ελλήνων αγροτών έχει λάβει ολοκληρωμένη και συνεπή εκπαίδευση. Όχι αποσπασματικά προγράμματα τύπου voucher, αλλά

Παρουσίαση

Video

πραγματική, δομημένη εκπαίδευση με αξιολόγηση και συνέχεια. Αυτό το ποσοστό δεν επιτρέπει στη χώρα να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της σύγχρονης παραγωγής.

Άλλες χώρες έχουν προχωρήσει πολύ περισσότερο. Η Γερμανία εφαρμόζει εδώ και αιώνες ένα διπλό σύστημα εκπαίδευσης, όπου το 70% της μάθησης γίνεται μέσα στο χωράφι, στο θερμοκήπιο, πάνω στο τρακτέρ. Οι αγρότες εκπαιδεύονται ως τεχνίτες και τεχνολόγοι, με πλήρη πρόσβαση σε σύγχρονη τεχνογνωσία και υλικοτεχνική υποστήριξη. Η Ολλανδία έχει επενδύσει σε συστήματα υδροπονίας και χαμηλής κατανάλωσης πόρων, επιτυγχάνοντας πολλαπλάσιες αποδόσεις ανά εκμετάλλευση. Η Ιταλία και η Ισπανία έχουν ενισχύσει ισχυρούς συνεταιρισμούς, μειώνοντας το κόστος παραγωγής και αυξάνοντας την ανταγωνιστικότητα των προϊόντων τους. Στην Ελλάδα, αντίθετα, προσπαθούμε να λύσουμε σύγχρονα και πολύπλοκα προβλήματα με παλιά εργαλεία. Η έλλειψη κοινής κουλτούρας συνεργασίας, η απουσία ενιαίων πρακτικών και η περιορισμένη εκπαίδευση οδηγούν σε κατακερματισμό, χαμηλές αποδόσεις και αδυναμία αξιοποίησης οικονομικών κλίμακας.

Το ζήτημα, όμως, δεν είναι μόνο τεχνικό. Είναι βαθιά ταυτοτικό. Ποιος είναι ο αγρότης του σήμερα και ποιος πρέπει να είναι ο αγρότης του αύριο; Ο σύγχρονος αγρότης είναι διαχειριστής του περιβάλλοντος, σε μια εποχή όπου η κλιματική κρίση απαιτεί νέες δεξιότητες και εργαλεία. Είναι κρίσιμος κρίκος της τουριστικής αλυσίδας, καθώς η ποιότητα των τοπικών προϊόντων επηρεάζει άμεσα την εμπειρία του επισκέπτη. Είναι θεματοφύλακας της παράδοσης, ειδικά σε περιοχές όπως η Κρήτη, όπου η αγροδιατροφή αποτελεί πολιτισμικό κεφάλαιο. Πρέπει να είναι ψηφιακά καταρτισμένος, ικανός να χρησιμοποιεί συστήματα έξυπνης γεωργίας, αισθητήρες, δεδομένα και τεχνητή νοημοσύνη. Και οφείλει να λειτουργεί με όρους ανθεκτικότητας, δηλαδή να μπορεί να επιβιώνει και να εξελίσσεται μέσα από τις κρίσεις. Η έννοια της ανθραυστότητας – η ικανότητα ενός συστήματος να βγαίνει ισχυρότερο μέσα από τις κρίσεις – είναι πλέον

απαραίτητη. Οι κρίσεις δεν είναι εξαιρέσεις· είναι η νέα κανονικότητα.

Η μελέτη της διαΝΕΟσις προτείνει τη δημιουργία πέντε έξυπνων αγροτικών κέντρων σε όλη τη χώρα. Πρόκειται για κέντρα που λειτουργούν με βάση την αγορά και όχι ως κρατικοδίαιτες δομές, χρηματοδοτούνται κατά 30% από υπηρεσίες προς παραγωγούς και επιχειρήσεις, ενσωματώνουν νέες ειδικότητες και τεχνολογίες, συνδέουν την εκπαίδευση με την πραγματική παραγωγή και αξιοποιούν ψηφιακές πλατφόρμες και συστήματα υποστήριξης για συνεχή καθοδήγηση των αγροτών. Η εκπαίδευση, όπως αναφέρεται και στο πρωτότυπο κείμενο, «είναι μέσα από τους ίδιους τους αγρότες... πάνω στα οποία δουλεύουν οι πειραματικοί αγροί». Το μοντέλο αυτό συνδυάζει θεωρία και πράξη, τεχνολογία και παράδοση, και μπορεί να αποτελέσει τον πυρήνα μιας νέας αγροτικής πολιτικής.

Δεν πρέπει, όμως, να αγνοούμε και τις κοινωνικές διαστάσεις. Η θέση της γυναίκας στην ύπαιθρο παραμένει υποτιμημένη, οδηγώντας πολλές νέες γυναίκες στη φυγή προς τα αστικά κέντρα. Η αστικοποίηση και η πίεση του τουρισμού απορροφούν ανθρώπινο δυναμικό από την πρωτογενή παραγωγή. Η έλλειψη κουλτούρας συνεργασίας δυσκολεύει τη δημιουργία συλλογικών σχημάτων, χωρίς τα οποία δεν μπορούν να υπάρξουν οικονομίες κλίμακας ούτε ισχυρή διαπραγματευτική δύναμη.

Το συμπέρασμα είναι σαφές: ο αγρότης του μέλλοντος είναι ένας επιστήμονας της γης. Ένας άνθρωπος που κατανοεί τις σύγχρονες τάσεις, παρακολουθεί τις τεχνολογικές εξελίξεις, προστατεύει την παράδοση, λειτουργεί με όρους βιωσιμότητας, αειφορίας και ανθραυστότητας και συμμετέχει ενεργά σε ένα νέο εκπαιδευτικό και παραγωγικό οικοσύστημα. Και όπως επιώθηκε χαρακτηριστικά στο πρωτότυπο κείμενο, «καλό θα ήταν σε τέτοιες εκδηλώσεις να ήταν γεμάτο αγρότες εδώ». Γιατί χωρίς τη συμμετοχή των ίδιων των παραγωγών, καμία μεταρρύθμιση δεν μπορεί να ριζώσει.

